פרשת תולדות
תשפ"ז
גיליון מס' 188

קצר וחזק

קורץ אין שטארק

"ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו, ועשו אחיו בא מצידו" (כז, ל)

בתורה הקדושה אין דרך אמצע ונתיב של פשרה. שכן "אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו" - אך עוזב האדם את־מסורת אבותיו, ומיד בא עשו אחיו מצידו, והוא נופל ברשתו.

ה'סבא' מנובהרדוק

"ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב" (כה, כח)

אהבתו של יצחק לעשיו הייתה אהבה התלויה בדבר, "כי ציד בפיו". ממילא כשמתבטלת סיבת האהבה, בטלה האהבה. אבל אהבת רבקה ליעקב הייתה אהבה שאינה תלויה בדבר, ולכן אינה בטלה לעולם.

של"ה הק'

יצחק אהב את עשיו "כי ציד בפיו" - כדי שתהיה לו בעתיד אפשרות של לימוד סנֶגוריה על עם ישראל, שאף־על־פי שבני ישראל חטאו, צריך ה' לרחם עליהם, בבחינת "כרחם אב על בנים", כפי שהוא אהב את בנו עשיו וריחם עליו אף־על־פי שחטא.

רבי מאיר מפרימישלאן

"ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו... ויעתר לו ה'" (כה, כא)

אומר רש"י "לו ולא לה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע", יצחק שפל היה בעיני עצמו וסבור היה, כי בזכות עצמו איננו כדאי שתפילתו תתקבל לפני ה' יתברך, לפיכך התפלל רק "לנוכח אשתו" – כדי שיושע בזכותה. מעתה, כאשר אמרה התורה: "ויעתר לו ה'" – אפשר לחשוב שה' יתברך אמנם קיבל את תפילתו רק בזכות רבקה, כפי רצונו לפיכך ציין רש"י: "לו ולא לה" – שהתפילה נתקבלה דוקא בזכותו הוא, משום "שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע"...

קדושת לוי

"ויהי עשיו איש יודע ציד"

אומר רש"י "לָצוּד וּלְרַמּוֹת אֶת אָבִיו בְּפִיו וְשׁוֹאֲלוֹ אַבָּא, הַאֵיךְ מְעַשְּׂרִין אֶת הַמֶּלַח.. כַּסָּבוּר אָבִיו שֶׁהוּא מְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת", לכאורה הרי כל ילד בן 3 יודע שלא מעשרין את המלח! אלא כוונתו של עשיו היתה שהרי כל מאכל - ללא מלח הוא טפל וברגע ששמים מלח - הוא נהיה ראוי למאכל, ואם כן שאל עשיו האם המלח הזה ספציפי שמכשיר את האוכל האם הוא נדרש במעשר?!.

מפי השמועה

א נקודל'ה

"וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים" (כו, יח)

התורה מספרת לנו על יצחק שחפר מחדש את כל הבורות שאביו אברהם חפר וסתמום פלשתים וכל באר ששוב חפר - שוב רבו עם יצחק עליהם ובכל זאת יצחק לא יתייאש וחפר עוד אחד ועוד אחד עד שמצא 'מים חיים', ללמדך מהו כח ההתמדה - שאף פעם אסור להתייאש וגם אם אתה בטוח שלא יצליח אל תתייאש כי בסוף אתה תצליח.

מפי השמועה

"ויחרד יצחק חרדה גדולה מאד"

מה היתה החרדה הגדולה מאד ? אלא עשיו היה חכם ותמיד כשהביא ליצחק אוכל היה מבקש מיעקב שישחט לו אבל הפעם כשעשיו עצמו שחט אזי "יחרד יצחק חרדה גדולה מאד" על כל מה שאכל עד עכשיו – שמא היה זה גם נבלות וטרפות ח"ו.

צדיקים

"וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכֵל בַּעֲבֻר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ"

מפסוק זה לומדים שצריך לתת כסף לצדיק כשבאים להתברך, שכן יצחק ביקש שיגישו לו וכו'.

דברי ישראל

ורב יעבוד צעיר (כה כג)

"ורב" - מי שרוצה להיות גדול, "יעבוד צעיר" - צריך להתחיל ללמוד ולהשתלם בעודו צעיר לימים.

פניני תורה בשם הג"ר מרדכי בנט זצ"ל

הגיליון לזכות ולבריאות אדונינו מורינו ורבנו ר' ישכר דוב בן מרים שליט"א

לתגובות, הנצחות וכו' ולקבלת העלון במייל נא שלחו למייל: katsar.chazak@gmail.com

בס"ד

בעבור תברכך נפשי בטרם אמות. (כז ד)

מה טעם רצה יצחק לברך רק את הבכור ולא את יתר הבנים, כפי שברך יעקב את כל בניו לפני מותו ? ברם, מן השמים סיבבו כך, שלא ירצה יצחק לברך אלא את הבכור. שכן אילו היה יצחק מברך את יעקב בפירוש, היה זה נותן פתחון פה למקטרג לקטרג תמיד על ישראל, שאינם ראויים לברכות אלא רק כשהם במדרגתו של יעקב. לפיכך סיבב הבורא כך, שירצה לברך את עשו, למען יוכלו הברכות לחול על בני ישראל אפילו במצבם הירוד והגרוע ביותר. לפי שאף אז אינם גרועים מעשיו...

הרה"ק מהר"י מוורקא ז"ל

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים (כה כז)

ראיתי מדקדקים מדוע נאמר אצל עשו "ויהי" עשו, ואצל יעקב נאמר רק ויעקב איש תם יושב אהלים. ונראה לפרש. לכאורה תמוה איך עשו שנתגדל אצל יצחק - יצא לתרבות רעה? אלא הרבה חברותא עושה, וע"י שהיה איש שדה ולא ישב בד' אמות של הלכה, התחבר עם אנשי בליעל ונעשה כמוהם, מה שאין כן יעקב היה איש תם מפני שהיה יושב אהלים. זהו שאומר הפסוק, "ויהי עשו איש יודע ציד" - עשו נהיה איש ציד שצד ומרמה את הבריות, מפני שהיה 'איש שדה', איש רחוב והתחבר עם אינשי דלא מעלי, אבל יעקב היה 'איש תם' מפני שהיה "יושב אהלים".

דעת סופר

"גם ברוך יהיה" (כז, לג)

באחת השבתות נדחק אחד החסידים יותר מדי על ידי הציבור בשולחנו הטהור של כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע, ועל ידי הדחק נפל כלי זכוכית ונשבר. משנשמע קול השבירה באוזני מרן מהר"ש נענה "ברכתי תעלה לראש משביר". לאחר שהות קלה המשיך מרן וסיים "ולמחר ישלם". הנוכחים לא ירדו לחוות דעתו, וביקשו מתלמידו של מרן, הרה"ק רבי שלום מקאמינקא, שיפרש להם את דברי קדשו. נענה הרה"ק מקאמינקא שכאשר נשמע קול השבירה, התבטא מרן מהר"ש בצחות "ברכתי תעלה לראש משביר", שמי ששבר את הכלי לא יינזק מקפידא ואף יבורך. אלא שקיימא לן בהלכות שבת שרק מי ששבר בגדר מקלקל הרי הוא פטור מדין שבת. אך כאשר השובר 'הרוויח' ברכה מאותה שבירה הרי שכעת אינו בגדר מקלקל. לכן הוסיף מרן מהר"ש "ולמחר ישלם", שכאשר ישלם למחר על הכלי, הרי שלא הרוויח מאומה בשבירה ושוב פטור הוא מדין שבת.

במחשבה תחילה

"ויאמר ה' לה שני גיים בבטנך" (כה, כג)

רש"י: אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים". איזו מעלה יש בכך, שיש צנון וחזרת כל השנה? ניתן ליחס לצנון ולחזרת משמעות שונה: צנון – הכונה לחריפות, יש ללמוד את התורה בחריפות. חזרת – לאחר שלומדים, יש לחזור על הלימוד. אולם ליצר הרע יש תירוצים רבים: בימות החמה הוא טוען שקשה ללמוד בגלל החום, ובימות הגשמים הוא אומר שאי אפשר ללמוד מפאת הקור. רש"י מציין את מעלותיהם של אנטונינוס ורבי, אשר לא פסק מעל שולחנם, לא צנון – חריפות, ולא חזרת – חזרה על לימוד התורה, וזאת אפלו בימות החמה ובימות הגשמים

דרשות מהר"ם שי"ק

א זיס וואַרט

"ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי (כז, מא)"

קצת קשה להבין את דעתו של עשו, שעל עוון שפיכות דמים, את יעקב, לא הקפיד, ועל מצות כיבוד אב, שאביו לא יצטער, הקפיד עד שלא רצה להורגו בחיי אביו. אלא ידוע שלימוד תורה מצילה ממות, ואין מלאך המוות יכול לשלוט באדם בשעה שעוסק בתורה, והנה יצחק אמר לעשו: "והיה כאשר תריד ופרקת עולו" וגו' - שלא יוכל לשלוט על יעקב אלא בזמן שהוא בטל מדברי תורה, ויעקב הרי היה "יושב אוהלים" ועוסק בתורה תמיד, וידע עשו שלא יוכל להורגו, ולכן אמר: "יקרבו ימי אבל אבי" – ול'אבלי' אסור לעסוק בתורה, כי גם המעט שמותר ללמוד אז הוא לימוד של צער, ואין כח באותו לימוד להצילו ממות, וגם כי אז הדין מתוח כנגדו, עד שאמרו חז"ל שאבל צריך שמירה, ואז אהרגנו.

כפלים לתושיה

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו וגו' ותהר רבקה אשתו"

למה התחיל ב"אשתו" סתם, ומסיים בשמה "רבקה אשתו"? אלא, חז"ל אמרו שהמתפלל על חברו צריך להזכיר שמו, אבל המתפלל בפניו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר "א-ל נא רפא נא לה". וחשב יצחק בלבו: אמי שרה לא זכתה להוליד עד שה' שינה את שמה - שרי אינה מולידה אבל שרה תלד ,לכן איך אתפלל שרבקה תלד, אולי גם היא צריכה לשינוי השם: רבקה אינה מולידה אבל חנה תלד. לפיכך התפלל סתם "לנוכח אשתו", שעמדה לנכחו כדי שלא יצטרך להזכיר שמה, וה' עשה לה נס גדול: "ותהר רבקה אשתו" - אף בלא שינוי השם.

פנים יפות